

Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

Nº11 SETEMBRE - DESEMBRE 2020

Montgó

GENERALITAT VALENCIANA

parc natural del montgó

INFO quadrimestral del Parc Natural del Montgó

01
COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

- Es descriu al Montgó una varietat "mutant" d'Aladern.(*Rhamnus alaternus* var. *chlorocarpus*)

Pablo Ferrer, Manuel Pereira , Lluis Viciano , Emilio Laguna

03
COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

- Nou cens de Galzerà (*Ruscus hypophyllum*) en el Montgó

05
EDUCACIÓ AMBIENTAL

- Nou programa d'educació ambiental.
- Campanyes de divulgació i comunicació

06
REGULACIÓ D'ACTIVITATS

- Comparativa de les campanyes 2019-2020 de regulació d'accés a la Cova Tallada en estiu.

07
MANTENIMENT I CONSERVACIÓ

- Reparació i manteniment de camins i sendes.
- Adequació d'infraestructures.
- Conservació de flora.

09
NOTÍCIES

- Se celebra la Junta Rectora del Parc.
- Un parapentista provoca dos incendis
- Furtius en la Reserva Marina
- Rescats d'excursionistes.

11
PARAULES

- Meravelles de Diania, Joan Pellicer.

ES DESCRIU EN EL MONTGÓ UNA VARIETAT "MUTANT" D'ALADERN: *Rahmnus alaternus* var. *chlorocarpus*

PEr: Pedro Pablo Ferrer Gallego, Manuel Pereira Aleixandre, Lluis Viciano i Ribes, Emilio Laguna Lumbreras

Rahmnus alaternus var. *chlorocarpus*

Article publicat en: Flora Montiberica, ISSN 1135-5952, ISSN-e 1988-799X, Nº. 78, 2020, pags. 26-28.

L'ALADERN (*Rhamnus alaternus* L.) conegut localment com SOFLAINA, és una espècie d'àmplia distribució a tota la zona mediterrània, mostrant gran nombre de formes i representant un element típic de la vegetació mediterrània. Sol viure en matolls i boscos, on hi ha un cert grau d'humitat i ombra, és resistent a baixes temperatures i viu en tota mena de sòls.

Aquesta espècie mostra una gran diversitat en les seves formes depenent dels ambients en els quals habita. En llocs frescos i ombrívols, tenen fulles més grans, mentre que, en llocs de menor densitat de vegetació, disponibilitat d'aigua i major il·luminació, presenta fulles més menudes i dures. En aquest sentit, el tipus de fulles (mida, forma, marge, indument, etc.), juntament amb algunes altres característiques presents en les flors i fruits, sobretot pel que fa a l'indument, ha permès diferenciar formes extremes reconegudes com a varietats.

A la flora valenciana, *Rh. Alaternus* està representada per la presència d'almenys dues subespècies ben diferenciades: subsp. *alaternus,* de fulles sense pèls o amb alguns pèls a la base, àpex i nervis, flors i fruits sense pèls, distribuïda per les tres províncies, i subsp. *munyozgarmendiae* Rivas Mart. & J.M. Pizarro, de menor port, fulles, flors i fruits més xicotets i pilosos, endemisme de l'orient espanyol que també està present en les tres províncies valencianes.

En el present treball es comunica la localització d'un exemplar que mostra un fenotip molt particular de *Rh. alaternus,* trobat als voltants del massís muntanyenc del Montgó (Jávea / Xàbia, Alacant). Es tracta d'una planta amb fruits de color completament groc en estat de maduresa, en compte del típic color negre atzabeja que mostren els fruits de *Rh. Alaternus* quan estan madurs. Aquesta diferència tan marcada, en l'opinió dels autors, és digna de ser descrita, i es considera que pot merèixer el rang de varietat taxonòmica.

Exemplar d'aladern amb els fruits maurs, de color negre més frequent.

El color groc en els fruits de la nova var. *chlorocarpus* pot estar relacionat amb mutacions que causen la manca de antocianines. Aquestes mutacions no són rares en la naturalesa, existint en diferents plantes, com per exemple en pomes, prunes, murtes, móres, saücs, etc.

La seva importància com a caràcter distintiu pot arribar a ser transcendent, un clar exemple d'això està en algunes espècies conreades d'importància econòmica, com ara a la vinya, on aquestes alteracions estan involucrades en l'origen genètic de les varietats de raïm blanc a partir de mutants de raïm negre; sense aquesta mutació el nostre apreciat moscatell presentaria un aspecte molt diferent.

A més, el perfil d'antocianines és de gran importància des del punt de vista taxonòmic dins d'aquest gènere de plantes, ja que és relativament estable per a cada varietat.

L'aladern és una espècie emprada en ocasions com ornamental per les seves fulles perennes i per suportar molt bé podes o retallades. No obstant això, com indica RUIZ DE LA TORRE (2006), hauria de ser més valorada en els jardins mediterranis de regions càlides i relativament seques, com és la nostra. Per desgràcia, en la nostra zona, les espècies autòctones encara són poc apreciades per al seu ús en jardineria.

Aquesta nova varietat *chlorocarpus* ofereix sens dubte més possibilitats perquè puga ser emprada amb més profusió en zones enjardinades, ja que procura un fenotip rar molt poc conegut per a l'espècie. Amb l'objectiu de conservar el germoplasma d'aquest taxon i sobretot estudiar el desenvolupament i les característiques de la descendència d'aquesta planta, s'ha realitzat una recol·lecció de llavors que es conserva al Banc de Germoplasma de la Flora Silvestre de la Generalitat Valenciana, a les instal·lacions de Centre per a la Recerca i la Experimentació Forestal (Quart de Poblet, València).

Detall dels fruits grocs característics de *Rahmnus alaternus* var. *chlorocarpus*

Nou cens de Galzerà major (*ruscus hypophyllum*) al Montgó

El *Ruscus hypophyllum* és una planta que es distribuïx pel S del Mediterrani, des de Turquia i les illes del Mediterrani oriental, fins al S de la Península Ibèrica, on només es coneix silvestre a l'oest d'Andalusia (Algesires i Grazalema) i a la Comunitat Valenciana. En aquesta última, les seues poblacions silvestres es limiten a la Marina Alta, sempre dins del PN del Montgó (Alacant) i en la Serra Segària (El Verger). Esta planta habita en carrascars i coscollars litorals, desenrotllats en barrancs ombrívols situats en àrees molt plujoses, on conviu amb *Buxus sempervirens, Phillyrea media* i *Viburnum tinnus*, entre d'altres.

Les poblacions del Parc Natural es troben en zones protegides o de difícil accés, però la seua alta dependència de la humitat ambiental les fa sensibles a agents externs, com els incendis o la reducció del nivell d'humitat edàfica per efectes del canvi climàtic global. Àrees semblants en els seus voltants han patit l'expansió urbanística, la transformació agrària, la creació de pistes i carreteres o la instal·lació de pedreres. Per tot això actualment és una espècie classificada segons la UICN (Unió Internacional per a la Conservació de la Naturalesa) com “en perill”.

Com a mesures de conservació es realitzen cada 3-4 anys la georeferenciació i el cens de les poblacions naturals en el Parc, acompanyat amb plantacions de noves poblacions de les llavors arrepleguades de les poblacions originals.

Estos censos es realitzen cada tant per la dificultat que suposa l'accés a les zones on es troben les poblacions de Ruscus: zones altes de barrancs i murs d'ombria.

Comunicació i divulgació

L'últim cens realitzat del *Ruscus hypophyllum* va ser en 2016 i va donar com a resultat l'aparició d'un parell de punts nous en un dels barrancs situats més a l'est del massís. En total es van comptar 573 Ruscus en 33 punts diferents.

Al 2020, s'ha realitzat el cens des de setembre fins a desembre. Enguany s'ha variat la metodologia del cens, realitzant-se igualment el conteig aproximat d'individus, però georreferenciant més punts de manera que per a futurs censos siga encara més senzill distingir els diferents grups de poblacions.

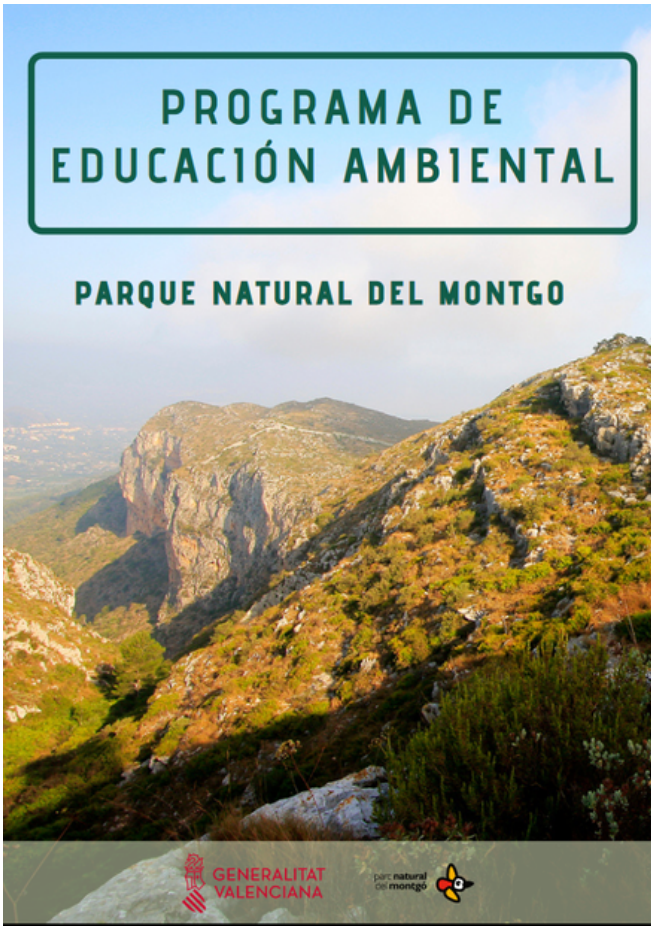
En total enguany s'han censat 1103 exemplars en un total de 92 localitzacions, no obstant això encara queda pendent la revisió del barranc on es van trobar les noves poblacions en 2016.

Este augment de quasi el doble d'individus censats, es deu principalment al fet de que moltes zones d'accés difícil o impossible, enguany s'ha pogut aplegar mitjançant sendes obertes per la nombrosa població de porc senglar. Al llarg de la cara nord del Montgó, als peus dels cingles, hem trobat multitud de zones de descans d'estos animals. L'augment en 4 anys tant dels adormidors, de la obertura de sendes com dels danys en la vegetació per les fusades (cosa que ha facilitat el nostre pas, per un altre costat) ha sigut espectacular i alarmant. D'una banda ens ha permès tindre un millor coneixement de zones inexplorades, però per una altra ens ha permès veure el nivell d'alteració del medi que esta espècie produix.

En principi és una molt bona notícia haver trobat noves poblacions d'una espècie catalogada "en perill" com és el *Ruscus hypophyllum*, els porc senglars no pareixen alimentar-se d'ella, però el dany que poden patir per efecte de les fusades i l'erosió que provoca en zones de elevada pendent no s'ha de subestimar.

Educació Ambiental

- **Nou programa d'educació ambiental.**

Per a l'equip d'educació ambiental, la "tornada a l'escola", ha estat la protagonista obligada d'aquests mesos. I no només per les dates del calendari, sinó també pel repte que ha suposat adaptar l'oferta educativa a les circumstàncies que imposa la pandèmia.
Amb un poc d'imaginació i amb l'assessorament de la comunitat educativa hem redissenyat i adaptat la nostra oferta d'activitats adreçada a centres educatius perquè tots els alumnes puguen seguir comptant amb el Montgó com un recurs didàctic accessible, proper i segur.
Per a això, hem elaborat el nou "Programa d'Educació Ambiental", que es pot consultar a la nostra pàgina web. Destaca el projecte educatiu "El Montgó Ambulant" en què s'han preparat un seguit d'activitats i rutes perquè les puguen realitzar els grups "bombolla" des dels mateixos centres escolars, evitant el desplaçament en autobús de manera que es minimitze el risc de contagi.
Cal recordar que l'equip d'educació ambiental està a disposició dels centres per adaptar les activitats a les visites o que els continguts tractats serveixen per reforçar els temes o es puguen integrar en els projectes educatius de cada centre. Per a això només cal contactar amb els educadors ambientals a través del correu electrònic: (parque_montgo@gva.es) o per telèfon (6798196461) de dilluns a dissabte de 9.00 a 14.00 h.

- **Campanyes de divulgació i comunicació.**

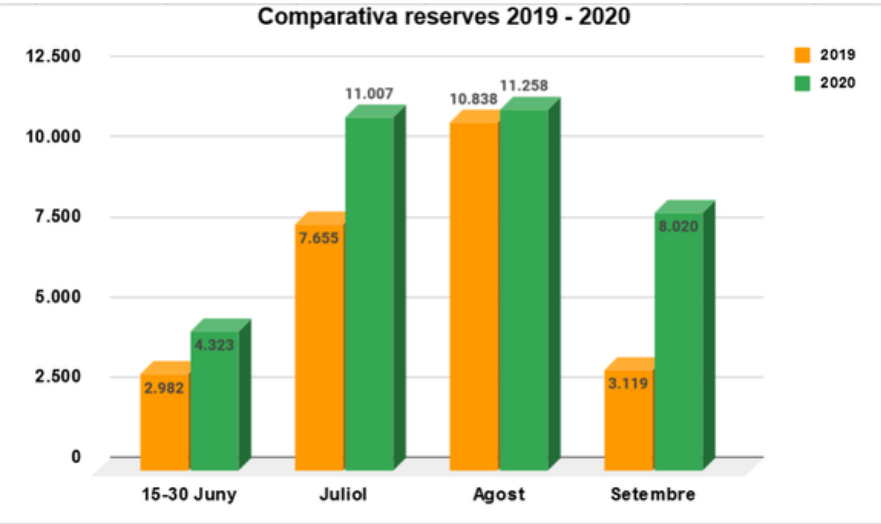
Entre setembre i desembre han participat en diferents activitats d'educació ambiental un total de 570 alumnes, majoritàriament de les poblacions properes a Parc Natural.
Pel que fa a les campanyes i excursions guiades, obertes a el públic, que realitzem els 2 últims diumenges de cada més, han participat un total de 166 persones.
Destaquen les campanyes de "Patrimoni Històric", "Dia de les Aus Migratòries", "Consum Responsable", "Dia Internacional de les Muntanyes", "Jocs en família a la natura".
S'observa un creixent interès a participar en aquestes activitats que s'esgoten les places a l'poc temps de ser anunciades.

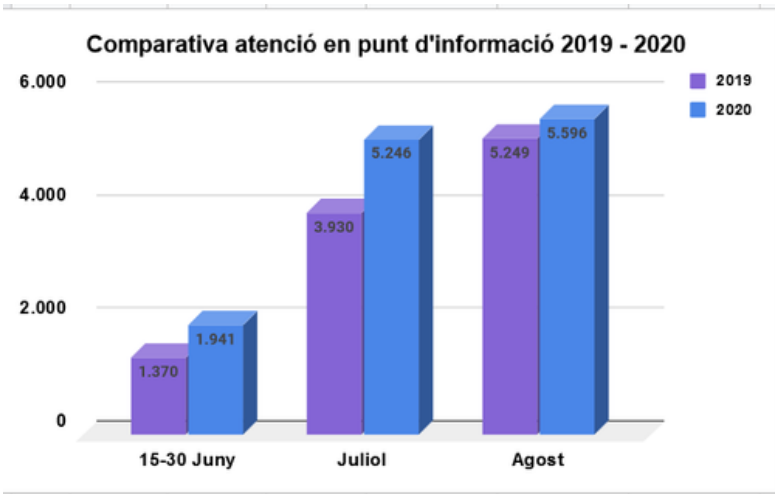
Regulació d'activitats

- **Comparativa de les campanyes 2019-2020 de regulació d'accés a la Cova tallada en estiu.**

Una vegada finalitzada la campanya estival, podem fer una anàlisi comparativa relativa al número de reserves telemàtiques i als visitats atesos en el punt de control i informació situat en l'inici de la senda de la Cova Tallada. Pel que fa a les reserves, s'aprecia clarament que el nombre d'aquestes ha augmentat en tots els mesos del present any respecte a 2019, sent especialment significatiu durant els mesos de juliol i setembre.

Així mateix, el nombre de persones ateses en el punt de control i informació també s'ha incrementat, encara que més lleugerament, sent juliol el mes amb la diferència més significativa. En setembre de 2019, no es va poder realitzar atenció en el punt d'informació, per la qual cosa no podem establir comparacions. Cal destacar que el dia amb major nombre de persones ateses de l'estiu va ser el 27 de setembre, amb un total de 269.

D'altra banda, durant la campanya estival 2020, una nova empresa de turisme actiu s'ha sumat a les que ja operaven en la Cova Tallada l'any passat, amb la qual cosa enguany han sigut 8 les empreses autoritzades a organitzar visite guiades.

Manteniment i Conservació

Este quadrimestre i després de l'estiu i l'arribada de les pluges, les tasques de la brigada se centren principalment en la reparació dels desperfectes patits per l'ús de la xarxa de sendes del parc i en la plantació i reforços poblacionals de diferents espècies vegetals d'interès en el parc. També destacar la realització d'alguns dels censos de flora específics d'aquesta època de l'any com el del N*arcissus perez-larae* i el *Ruscus hypophyllum*.

Reparació i manteniment de camins i sendes.

Durant l'estiu i a causa de la seua proximitat a Dénia, una de les sendes més utilitzades és la que recorre El Camí de la Colònia-Cova de l'Aigua i Racó del Bou, per la qual cosa al llarg de setembre i octubre s'ha realitzat una millora del ferm, desbrossament de la senda i reparació d'alguns murs gastats per l'ús.
També s'han afegit unes tanques de protecció al tram de pujada a la Cova de l'Aigua, per a facilitar l'ús i evitar la creació de dreceres que estaven posant en perill el runar del barranc de la Cova de l'Aigua.
També a la senda que puja des del Port de Xàbia fins al Cap de Sant Antoni es produïren unes solsides de terra per les plujes on s'ha actuat amb rappidesa per lo estret i l'elevat ús de la mateixa.
En la senda del Area Recreativa-Molins s'han eliminat els nius de processionària susceptibles de generar problemes als usuaris.

Manteniment i Conservació

Adequació d'infraestructures

Abans de l'arribada de les pluges de la tardor, es realitza la neteja i es buiden totes les voreres d'emergència i decantadors del Camí de la Colònia i dels que abastixen als dos depòsits d'aigua per a incendis (Benimaquia i Camí del repetidor). Aquesta tasca és primordial per al funcionament correcte d'estes infraestructures tan vitals.

A l'Àrea Recreativa i als miradors del Cap de Sant Antoni s'ha substituit la rampa de fusta d'accés a la plaça central de l'Àrea.

En els miradors del Cap de Sant Antoni s'han instal·lat tapes a les papereres per tal d'evitar que el vent escampe la bruticia.

Destacar la tasca de reparació i manteniment de la teulada del Centre d'Interpretació. A causa del pas del temps i pels últims temporals patits presentava goteres que han sigut reparades.

Conservació de flora

Després de les primeres pluges d'octubre, i amb l'entrada de la tardor trobem la millor època per a la realització de plantacions de flora autòctona. S'han reforçat poblacions de *Ruscus hypophyllum* amb la introducció d'unes 350 plantes, també s'han plantat altres espècies com *Trachelium caeruleum*, i *Teucrium flavum.*

S'ha realitzat la protecció de totes estes plantacions amb branques de pi podades en diferents zones del Parc, principalment en treballs forestals realitzats en masses molt denses al voltant del Camp de tir de Dénia en les Planes. S'ha observat que els porcs senglars no solen furgar en les plantacions protegides d'aquesta manera.

També s'han realitzat censos d'espècies d'interès com el *Narcissus perez-larae* i el *Ruscus hypopyllum*. Aprofitant l'accés a zones on es realitzen els censos s'han arreplegat llavors de flora autòctona de qualsevol tipus d'espècies per al banc de llavors del CIEF.

Es celebra la Junta Rectora del Parc a Ondara.

El passat dia 24 de setembre es va reunir a l'ajuntament d'Ondara la Junta Rectora del Parc, a la qual assistiren els representants de les Conselleries corresponents i els alcaldes de Dénia, Xàbia, Gata, Pedreguer, Jesús Pobre, La Xara i Ondara; també estigueren presents el patró i el mariner del servei de vigilància de la Reserva Marina, així com representants d'entitats vinculades al Montgó, com ara caçadors i apicultors.

En la reunió es va informar sobre la campanya estiuenca a la Cova Tallada i sobre l'estat en què es troba el projecte de reintroducció de l'àguila pescadora a la Comarca. L'alcalde de Xàbia informà sobre les gestions realitzades per a la creació d'un Centre d'Interpretació al Far del Cap de Sant Antoni.

Es va debatre sobre les reparacions dels camins de La Plana a Xàbia i les limitacions que imposa la normativa del PORN en l'ús de formigó o asfalt. Es demanà la reparació del camí al camp de tir de Dénia. Es tractà sobre els problemes derivats de la sobrepoblació de porcs senglars i les possibles solucions.

Un parapentista xoca contra una línia elèctrica i causa 2 focs al Cap de Sant Antoni.

Dos incendis es van originar el 31 d'octubre al Parc Natural del Montgó, quan un parapentista es va estavellar contra una línia elèctrica, al costat del far.

Els bombers van aconseguit controlar el foc que va cremar uns 1.000 m2, de matoll i praderia mediterrània d'alt valor ecològic. El causant no va patir danys.

Fuente: Levante EMV

Guardacostes de Dénia sorprèn dos furtius a la Reserva Marina amb 344 eriçons.

El servei de guardacostes de la Reserva Marina del Cap de Sant Antoni va sorprendre dos persones realitzant nombroses immersions en aigües de la Reserva , a la zona de les Rotes, recollint eriçons.

Els guardacostes van trobar dos sacs amb 344 eriçons que els furtius havien amagat entre les roques, dins l'aigua. Els eriçons intervinguts van ser retornats a la mar en diferents punts de la reserva marina.

Gràcies a la col·laboració ciutadana i la seva implicació en la preservació d'aquest espai marí protegit, el Servei de guardacostes de Dénia ha donat resposta a nombrosos avisos.

Rescate d'una excursionista en la Creu del Montgó.

El 8 d'octubre una dona de 45 anys d'edat va haver de ser rescatada pels bombers al Parc Natural del Montgó després de caure mentre practicava senderisme a la zona de la Creueta, fora de les rutes recomanades.

A la caiguda la dona es va colpejar al cap i els efectius van haver d'arribar fins al punt on es trobava la dona ferida mitjançant un helicòpter.

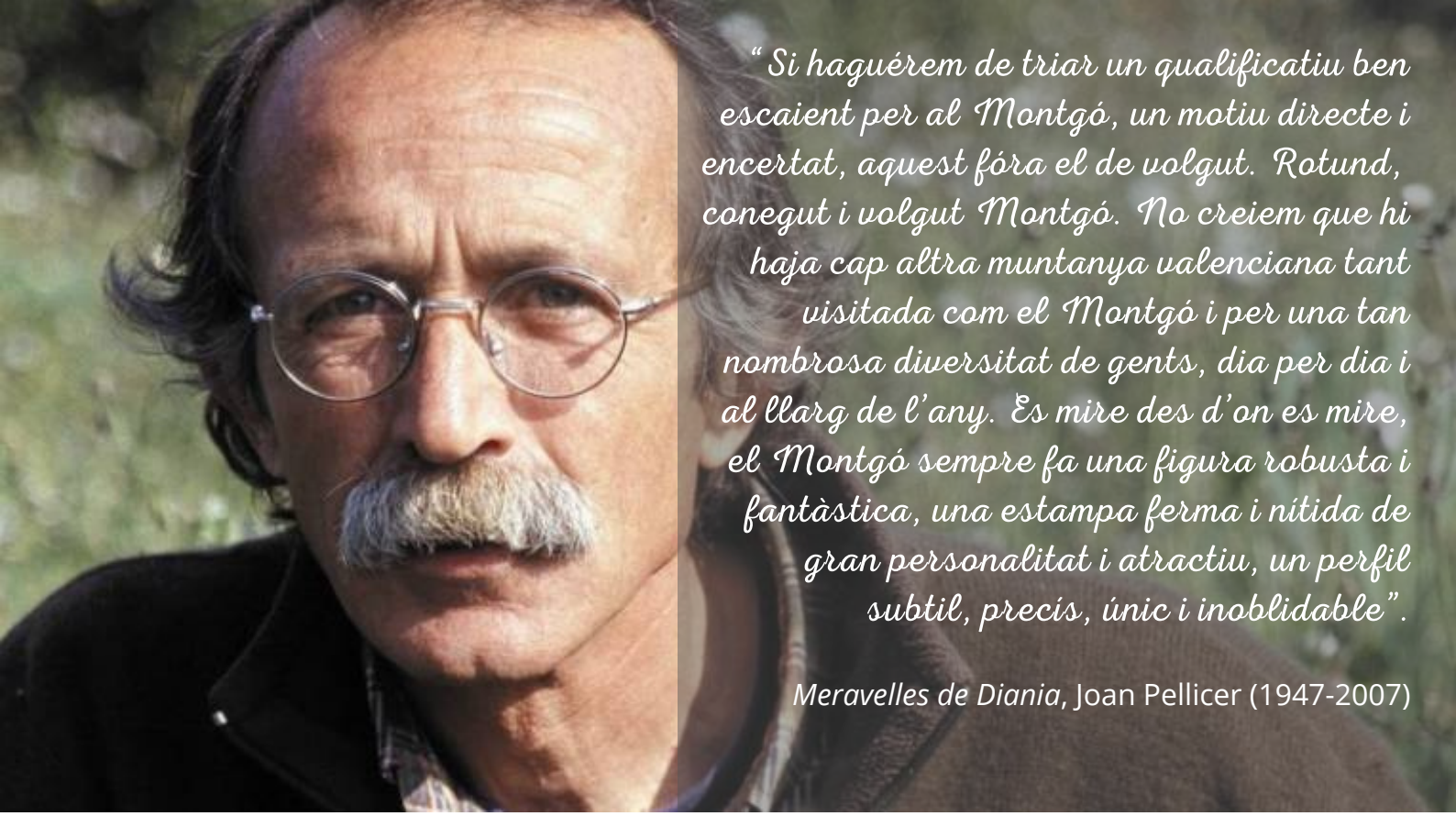
El 13 de desembre un pescador de 32 anys es va precipitar des d'una altura de 20 metres i es fracturà dos turmells al Barranc de la Foradada, una zona molt abrupta del cap de Sant Antoni de Xàbia.

El rescat, va ser complex i van intervenir efectius de la Guàrdia Civil, la policia local de Xàbia i un helicòpter del grup de rescat de l'consorci de bombers.

En eixa zona la pesca està prohibida i es troba fora de les rutes recomanades de Parc Natural.

Des d'aquestes línies apel·lem a la responsabilitat i el sentit comú perquè tots els visitants del Montgó prenguen les mesures de precaució i seguretat necessàries. Per això volem recordar els consells necessaris per evitar accidents:

- Informar-se prèviament de les condicions meteorològiques i de les dificultats de la zona, els Parcs Naturals ofereixen sempre informació detallada.
- Transitar per les sendes recomanades. Mai anar camp a través.
- Portar aigua de sobres i gorra, sobretot els dies de calor, i alguna cosa de menjar.
- Conèixer els teus límits, portar un calçat de muntanya, i roba adequada a l'època de l'any.
- Portar el telèfon mòbil amb la bateria carregada. En cas de tenir algun problema cridar al 112.
- Anar acompanyat, i informar algú del recorregut i l'horari previst.

...i molt més:

Continuem obrint aquestes pàgines a qualsevol que vulga aportar la seua pedreta per a “entre tots, fer marge”, de manera que puguen fer-nos arribar fotos, articles, correccions col·laboracions... en definitiva, que este butlletí siga un lloc de trobada entre el personal que treballa al Parc i els visitants, propietaris, veïns ... etc.

Per tal de fer-nos arribar el que vos agradaria que publicarem en estes pàgines trimestrals, podeu enviar per correu electrònic a l'adreça electrònica de:

parque_montgo@gva.es.

I si volen participar de les nostres activitats organitzades, i conèixer un poc més el "vell Montgó", visiteu la nostra pàgina web:

http://www.parquesnaturales.gva.es/ca/web/pn-el-montgo

Redacció: Equip Tècnic de la Unitat de Gestió del Parc Natural del Montgó
Generalitat Valenciana. Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient,
Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural
Camí de Sant Joan nº1. Finca del Bosc de Diana. C.P.:03700. Dénia. Alicante.
Telf.: 966 467 155 / 679 196 461
E-mail: parque_montgo@gva.es ; web: http://parquesnaturales.gva.es

GENERALITAT VALENCIANA

parc natural del montgó